

Toolbox & Richtlijnen voor
Archief- & Collectiezorg
in de Kunstensector

TRACKS-ONTMOETINGSMOMENT OMTRENT ARCHIEF- EN COLLECTIEZORG

2. THEATER AAN ZEE

BRONKS - 23 JUNI 2015

AUTEUR: SANNE VAN BELLINGEN (PACKED VZW)

AUGUSTUS 2015

PACKED VZW

DELAUNOYSTRAAT 58 BUS 23, 1080 BRUSSEL

++32 (0)2 217 14 05

www.packed.be

www.projecttracks.be

*TRACKS IS HET RESULTAAT VAN HET PROJECT 'ERFGOEZORG IN DE
KUNSTENSECTOR' EN WORDT UITGEVOERD MET FINANCIËLE STEUN VAN DE
VLAAMSE OVERHEID*

 PACKED
Expertisecentrum Digitaal Erfgoed

Vlaanderen
verbeelding werkt

2. RONDETAFLGESPREK MET TATJANA BONNE (THEATER AAN ZEE)

MODERATOR: STAF VOS EN ELINE DE LEPELEIRE (HET FIRMAMENT)

WWW.THEATERAANZEE.BE

“Je hebt een archief dat bewaard wordt in de kelder. Tot op een dag het besef komt dat daar eens werk van moet gemaakt worden. Je schuift het op de lange baan tot je op het punt komt dat je inziet: nu wordt het eens tijd. Bij ons werd het twee jaar geleden tijd.”

Theater aan Zee (TAZ) is een multidisciplinair festival dat volgend jaar zijn twintigjarig bestaan viert met een jubileumeditie. TAZ is dus nog een relatief jong festival. Het startte twintig jaar geleden met louter vrijwilligers, waarna de professionaliteit jaar na jaar gegroeid is. Het festival wordt vanaf 2006 gesubsidieerd op basis van het Kunstendecreet.

HET RETROACTIEF AANPAKKEN VAN HET ARCHIEF

TAZ bewaarde al het materiaal dat door de jaren heen is gecreëerd. De organisatie had lang een nomadisch bestaan en het archief verhuisde steeds mee. Sinds twee jaar heeft TAZ een vaste stek in cultureel centrum De Grote Post. Men startte er met het inrichten van een plek met rekken voor het archief. Nadien kon men starten met het aanpakken van het archief zelf. De organisatie beschikte echter niet over kennis over archief- en collectiezorg. Toch is het belangrijk om een verantwoordelijke voor de archief- en collectiezorg aan te duiden. Tatjana Bonne, communicatiemedewerker bij TAZ, beet zich vast in de materie en verdiepte zich erin. Men begon stap voor stap met het opzetten van archiveringsacties. Stap één was het in kaart brengen en centraliseren van al het materiaal. Daarvoor werden partners gezocht die TAZ konden ondersteunen.

In eerste instantie contacteerde men BAM (nu Kunstenpunt), die hen doorverwees naar Het Firmament. Samen met Het Firmament werd een archiveringstraject uitgezet, dat vandaag nog steeds loopt. Samen met vier vrijwilligsters uit de achterban van het festival ging TAZ aan de slag. De vrijwilligsters kregen een kleine opleiding door Het Firmament en werden begeleid door Tatjana Bonne.¹ Vanuit de stad Oostende kwam er logistieke ondersteuning door de stadsarchivaris. Er werd gestart met inventariseren en labelen van het papieren archief en het herverpakken ervan in zuurvrije dozen. Na schoning en selectie bleek het archief minder omvangrijk te zijn dan vooraf gedacht.

Tegelijkertijd werd met verschillende actoren een werkgroep opgericht die het potentieel van het archief voor verschillende doelgroepen onderzocht. Er werd een waardebeoordeling opgesteld waarmee rekening gehouden werd bij het herverpakken van het archief.

Door het herverpakken zag men niet alleen welk materiaal bewaard was, maar ook welk materiaal niet bewaard was. TAZ deed een oproep naar de achterban om haar archief aan te vullen. Sommige delen zijn echter definitief verloren, door bv. een servercrash of omdat er eenvoudigweg geen aandacht voor was.

¹ Zie het volledige verslag van de inventarisatie met vrijwilligers bij TAZ op de TRACKS-website: <http://www.projecttracks.be/nl/voorbeeldprojecten/detail/een-inventaris-op-stukniveau-met-vrijwilligers-uit-de-achterban-van-theater-aan-zee>

Het archief van TAZ omvat ook audiovisueel materiaal. In de beginjaren van het festival was er een sterke videowerking in samenwerking met studenten van RITS. Er werd contact opgenomen met VIAA om bepaalde dragers (o.a. Betacam- en DAT-cassettes) te digitaliseren. Dit materiaal werd geleverd aan Kunstenpunt (voorheen VTi), dat optreedt als tussenschakel voor de digitalisering door VIAA. In het najaar komen de DAT-cassettes aan bod en krijgt TAZ het eerste gedigitaliseerde videomateriaal terug. Dan kan de inhoud ervan worden onderzocht en bepaald worden of deze waardevol is voor toekomstig gebruik.²

Naast het papieren en audiovisuele archief heeft TAZ ook een server met een digitaal archief. TAZ is zich nog niet volledig bewust van de kwetsbaarheid van die documenten op haar server. Het digitale archief zal vanaf september, in samenwerking met PACKED vzw, aangepakt worden volgens de richtlijnen op de TRACKS-website. Er moeten afspraken gemaakt worden met alle medewerkers over o.a. de naamgeving van de bestanden. Er zal, in overleg met het hele team, een nieuwe mappenstructuur opgesteld worden die logisch en natuurlijk opgebouwd moet zijn.

ONTSLUITEN

“Je bent bezig met het archief en je wordt nostalgisch.”

Tatjana Bonne werkt al zeventien jaar voor het festival. Ze herinnert zich nog veel van de geschiedenis van het festival en kan daardoor makkelijk linken leggen. Informatie bevindt zich veelal in het geheugen van medewerkers, o.a. in dat van de artistiek leider. Hij gaat wellicht binnen een aantal jaar met pensioen. TAZ is bang dat dan een deel van de kennis over het festival zal verdwijnen.

Daarnaast wil TAZ, naar aanleiding van het jubileumjaar in 2016, ook een deel van haar archief ontsluiten voor het publiek. De huidige archiveringsacties vinden plaats met vrijwilligers en met eigen kennis en middelen. Dit brengt beperkingen met zich mee. Volgend jaar staat er alvast een verandering gepland op het artistieke vlak. Normaal heeft het festival één centrale gast, maar volgend jaar worden alle jonge makers die ooit te gast waren, terugggevraagd om een artistiek programma en parcours uit te werken. Het artistieke verleden en heden komen zo samen.

Daarnaast wil men het waardevolle archiefmateriaal digitaliseren om per festivaleditie een digitale (online) tentoonstelling te realiseren. Er werd eerst aan een publicatie gedacht, maar dit bleek overmoedig en misschien ook ‘niet meer van deze tijd’. Door het digitaal ontsluiten van het materiaal via een online tentoonstelling heeft TAZ ook een actie die niet stopt na de jubileumeditie. Na elke nieuwe editie zal het archief verwerkt en digitaal ontsloten worden op de website. Wanneer TAZ na elke editie een maand archiefwerk verricht en het materiaal consequent bijhoudt, heeft de organisatie een doorlopende tentoonstelling over haar werking. Men maakt als het ware een ‘kant-en-klaar pakket’ waar in een volgend jubileumjaar iets mee gedaan kan worden. Voor het maken van de online

² Noot van Staf Vos (Het Firmament): Spijtig genoeg is de toekomst van VIAA midden september 2015 onzeker. Kunstenpunt, Het Firmament en PACKED vzw hebben een actie ondernomen om binnen de podiumkunstensector een inventaris te maken van het audiovisuele en digitale erfgoed (zie voor het verslag: <http://www.projecttracks.be/nl/nieuws/intern/item/inventarisatie-van-audiovisuele-en-digitale-archieven-in-de-podiumkunstensector-stand-van-zaken>). Zo wordt de digitalisering door VIAA in toekomst beter gestroomlijnd, of kunnen er indien nodig andere pistes voor digitalisering worden onderzocht. Zie hiervoor ook het verslag van het tafelgesprek met VIAA en Ultima Vez, p. 9 e.v.

tentoonstelling zal de MOVIO-applicatie gebruikt worden. Deze open source software is vanuit de erfgoedsector ontwikkeld binnen het Europese ATHENAPlus-project, maar is uiteraard ook bruikbaar voor kunstorganisaties. Aanvullend hiermee wil TAZ nieuw archiefmateriaal creëren dat de evolutie van het festival in kaart brengt aan de hand van diepte-interviews met mensen die een belangrijke rol vervullen in de geschiedenis van TAZ. Ook het publiek wordt gevraagd haar ervaringen te delen.

Omdat deze actie verder gaat dan de basiszorg voor het archief werd een aanvraag ingediend voor een projectsubsidie op basis van het Cultureel-erfgoeddecreet. Het indienen van deze aanvraag was niet eenvoudig. Kunstorganisaties zijn niet vertrouwd met het jargon en de werkwijzen van het erfgoedveld. Daarnaast moeten er ook diverse zaken uitgezocht worden: welke acties kan je zelf financieren, en voor welke zaken kan je terecht bij welke partner? Een dergelijke projectaanvraag veronderstelt een heel concreet dossier. TAZ heeft veel hulp, advies en ondersteuning gekregen van de diverse partners: Het Firmament, PACKED vzw, VIAA, Kuntenpunt, stadsarchief Oostende en de Provincie West-Vlaanderen. Het is belangrijk om verder te denken dan de eigen organisatie in zijn huidige vorm: wat gebeurt er met het archief en wie zorgt ervoor als de organisatie in de toekomst zou ophouden te bestaan?

Het opstellen van het aanvraagdossier vroeg veel tijd. Er zijn veel voorwaarden waaraan voldaan moest worden. Belangrijk is om vernieuwend te zijn, zowel voor de eigen organisatie als voor de cultureel-erfgoedsector. Ook dit is niet evident voor een kunstorganisatie. Het opstellen van een dergelijk dossier start je dus geen twee weken voor de deadline. Het eerste advies van de partners was dan ook te wachten met het indienen van het dossier tot het sterk genoeg was.³

TAZ voorziet dienstverlening voor en begeleiding van jonge makers. Ze geven ondersteuning voor de start van hun professionele loopbaan. TAZ wil de opgedane kennis met betrekking tot het eigen archief in samenwerking met Het Firmament doorgeven aan die jonge makers.

VRAGEN & OPMERKINGEN

“Zorg dragen voor het archief is niet alleen een taak of opdracht, maar geeft ook mogelijkheden.”

- Maakt TAZ zelf een mappenstructuur of is er een voorbeeld beschikbaar op TRACKS? Een mappenstructuur is voor elke organisatie anders. Deze moet je als organisatie zelf bepalen. Op TRACKS staan voorbeelden van verschillende mappenstructuren, bijvoorbeeld voor podiumkunstengezelschappen.⁴ Zij kunnen echter nooit helemaal worden gekopieerd, maar ze geven wel een idee van hoe je het kan aanpakken. Bij bv. Rosas werd er intern een kleine werkgroep opgericht om een mappenstructuur aan te maken en deze op punt te stellen. Er is altijd terugkoppeling met andere collega's nodig. Een mappenstructuur die goed is wordt gebruikt; wanneer hij niet goed is moet je hem durven aanpassen, weggoien en/of een nieuwe maken.
- TAZ heeft een grote vrijwilligersbasis, maar vrijwilligers ontbreken vaak bij kleinere organisaties. Hoe kan je het dan aanpakken?

³ Begin juli ontving Theater aan Zee het nieuws dat de aanvraag goedgekeurd is.

⁴ Zie: <http://www.projecttracks.be/nl/tools/detail/maak-een-ordeningsplanmappenstructuur>

Vrijwilligers kan je ook vinden bij Heemkunde Vlaanderen, erfgoedcellen en andere organisaties. Bij TAZ is er bewust gekozen voor vrijwilligers uit de eigen achterban omdat zij het festival kennen en er een band mee hebben. Stagiairs, uit bv. de opleiding Archivistiek, zijn een andere mogelijkheid om je te helpen bij je archief. Zij werken echter meer onderzoeksgericht. Er is een vraagstelling nodig die innovatief is. Studenten die vrijwillig willen helpen bij een gezelschap zijn voornamelijk geïnteresseerd in het artistieke werk, en in mindere mate in archiefzorg. Kunstencentrum Vooruit heeft veel vrijwilligers, maar momenteel wordt er niemand ingezet voor het archief. Er zou dan eerst een stappenplan opgesteld moeten worden.

- Hoe verloopt de ondersteuning door PACKED vzw?

PACKED vzw geeft geen financiële ondersteuning, maar biedt advies binnen het kader van een pilootproject. Zo worden ervaringen en opgedane kennis gedeeld met het kunsten- en cultureel-erfgoedveld. Binnen TRACKS wordt voortdurend nieuwe expertise ontwikkeld. Het archiefwerk zelf moet door de TAZ-medewerkers gebeuren. Dit geldt ook bij samenwerking met andere expertisecentra zoals Het Firmament en Resonant.

- Wat is het verschil tussen MOVIO en bv. M HKA Ensembles?

MOVIO is een open source software om online tentoonstellingen op te zetten. De Ensemblebank van M HKA is opgezet als kennisbeheersysteem voor curatoren én als beeldendatabank. Er zijn nog alternatieven binnen de museale context, bv. CollectiveAcces, OMEKA en andere open source collectiebeheersystemen. De keuze is afhankelijk van wat je precies nodig hebt. Het is echter niet omdat iets open source is dat alle problemen opgelost zijn. Vaak is kennis nodig om met dergelijke software aan de slag te gaan en om ze te personaliseren (bv. kleur en lettertypes). Alles is en blijft ook vergankelijk, niets garandeert je dat deze systemen op lange termijn verder zullen worden ontwikkeld als bv. de onderliggende besturingssystemen wijzigen. Cruciaal is dat je alle data en kennis die je in de systemen steekt, er ook gestructureerd kan uithalen zodat ze ook in andere systemen kan worden (her)gebruikt. Er moet bij de keuze van het systeem een vorm van duurzaamheid van de data nagestreefd worden.

AANDACHTSPUNTEN

- Als je je archief hebt aangepakt, wil je er wellicht ook iets mee doen. Je kan het (her)gebruiken in je toekomstige werking en ontsluiten voor geïnteresseerden.
- Wanneer je een aanvraag voor projectsubsidie wil indienen, moet je op tijd aan het dossier beginnen.
- Zoek partners.
- In de aanvraag van projectsubsidie is innovatie en relevantie voor het veld van belang.
- De acties die TAZ plant vallen buiten de basiszorg. Het is een grote retroactieve actie, maar de basisvoorwaarden binnen het Kunstendecreet zijn zeker haalbaar met de eigen werkingsmiddelen.
- Het belangrijk om zowel te zorgen voor een visie en beleid als een verantwoordelijke aan te duiden.